

Іван ПЕРЕПЕЛКІН

Ягеллонський університет (Краків, Польща)

Магдебурзьке право на території України від часів Великого князівства Литовського

Магдебурзьке право є однією з найвідоміших систем середньовічного міського права, яка регулювала різноманітні політичні, соціально-економічні та правові відносини того часу. Територіально воно поширювалось у Центральній-Східній Європі, відтак і на українських землях у Галицько-Волинській державі, а після припинення її існування – на українських землях, що увійшли до складу Польського королівства, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої та Російської імперії. Визначальною особливістю застосування магдебурзького права в Україні стало його широке використання органами самоврядування міст Гетьманщини та міста Києва, а також у кодифікації українського права у XVIII – на початку XIX ст. Магдебурзьке право, незважаючи на його широке застосування в Україні, є однією з найменш досліджених тем у вітчизняній історико-правовій науці. Мета дослідження полягає у поглибленні історико-правових знань про поширення магдебурзького права на українських землях, систему міського самоврядування за магдебурзьким правом. Мета визначила необхідність виконання наступних завдань: розглянути історію розвитку та зміст магдебурзького права; дослідити особливості поширення магдебурзького права в Європі та в Україні; з'ясувати регулювання міського самоврядування за магдебурзьким правом в Україні; здійснити історичну оцінку поширення магдебурзького права, його ролі та значення в Україні.

***Ключові слова:** Магдебурзьке право, Велике князівство Литовське, Україна, самоврядування, магістрат.*

Ольга КОВАЛЕВСЬКА

Інститут історії України, Національна академія наук України

Екслібриси Вільніса Ресніса в державних та приватних колекціях України

Доповідь присвячена творчому доробку латиського графіка Вільніса Ресніса (1939-2002), який спеціалізувався на виготовленні книжкових знаків - екслібрисів. Його твори активно збирали на теренах усіх колишніх республік Радянського союзу, у тому числі й в Україні. Нині його твори зберігаються у кількох приватних колекціонерів, а також у державних музеях. Зокрема, в Музеї історії міста Києва нещодавно було виявлено найбільшу в Україні колекцію екслібрисів Ресніса. Серед сюжетів, зображених в екслібрисах художника, є чимало таких, що відображають історію Латвії, побут латишів, їх історію та культуру, а також сучасний митцю рух колекціонерів екслібрису, який найбільш активно розвивався

у 1960-1970-х роках саме на теренах колишніх прибалтійських республік, а нині незалежних країн Балтії - Литви, Латвії та Естонії. Серед поціновувачів мистецтва екслібриса, і перш за все, творчості Ресніса було чимало фахівців зі світовим ім'ям. Художник також виготовив кілька іменних екслібрисів для відомих киян, а також для бібліофілів з Вінниці, Одеси, Тернополя. Попри те, що Вільніс Ресніс не литовець, а латиш, його творчість стала тим містком, який ще з минулого століття єднав народ України з народами Балтії, а також сприяв єднанню литовців, латишів та естонців між собою.

Ключові слова: *Вільніс Ресніс, екслібриси, приватні колекції, державні музеї.*

Ірина ТОМАШЕВСЬКА

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Освітні центри в Україні за часів Великого князівства Литовського

Становлення української освіти в XIV - XVI ст. має органічний зв'язок із визначальними історичними передумовами на території України-Русі, яка в той час становила частину Великого князівства Литовського. Реформаційні процеси в часи Великого князівства Литовського були не просто потужними, а й і мали чималу кількість характерних особливостей. Вагомий вплив на розвиток української культури загалом та освіти зокрема здійснили ідеї Гуманізму та Реформації, які набули широкого розповсюдження в культурі Західної Європи. Освіта і школи в Україні до кінця XVI ст. не втрачали форм, духу і традицій часів Київської Русі, яка успадковувала особливості візантійської культури. Осередками освіти були єпархії, монастирі, при яких функціонували школи. Підручниками слугували церковні книги, вчителями – духовенство. Освіченість була розповсюдженим явищем в Україні – навчалися усі діти. Внаслідок Люблінської унії традиційна освіта в Україні-Русі почала зазнавати занепаду, зростала роль латинських шкіл, католицьких освітніх закладів. У статті зазначено, що зв'язок релігії з освітньою галуззю був дуже великий, відтак, релігія була світоглядним підґрунтям для розвитку освіти. У 1569-1570 рр. у Вільно було започатковано єзуїтську колегію, хороша репутація котрої досягла навіть Волині. За литовської доби Київ відновлює своє важливе становище культурно-освітнього центру. При великих монастирях активізується виготовлення рукописних книг. Зокрема, у 1397 р. було завершено переписування київського Псалтиря.

Ключові слова: *Велике князівство Литовське, Люблінської унія, освіта, вища освіта, книгодрукування.*